

N:o 212.

Af herr **A. V. Ljungman**, om ändring i villkoren för åtnjutande af statsbidrag till hamnbyggnader.

Uti skrifvelse den 13 maj 1898 (n:o 138) anmälde Riksdagen hos Kongl. Maj:t, att Riksdagen vid beviljande för år 1899 af statsbidrag till anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar samt till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder, äfvensom i afseende å villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande beslutat, att de allmänna villkor och föreskrifter för erhållande och tillgodonjutande af omförmälda statsbidrag samt kontrollen derå, att fastställda planer blefve vid arbetenas utförande följda, »hvilka funnos intagna i Riksdagens skrivelser den 27 april 1881 (n:o 69), den 11 juni 1883 (n:o 67), den 7 maj 1889 (n:o 43) och den 30 april 1897 (n:o 52), fortfarande skulle blifva gällande, endast med den ändring, att för *mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar*, anslag utan återbetalningsskyldighet må af Kongl. Maj:t bestämmas till nio tiondedelar af den beräknade kostnaden, af hvilket statsanslag likväl endast sju niondedelar må kunna användas till arbetets utförande, hvaremot återstående två niondedelar af anslaget skola afsättas till en under vederbörande landstings egen förvaltning stäld hamnfond, till hvilken jemväl må, efter Kongl. Maj:ts bestämmande, inflyta viss andel af afgifter, upptagna för hamnens begagnande; skolande före utlemnandet af någon del af statsanslaget vara styrkt, *dels* att vederbörande landsting åtagit sig att ansvara för framtida underhållet af hamnbyggnaden, för hvilket underhåll ofvan omförmälda fond må anlitas, *dels ock* att ej mindre sjelfva området för hamnen än äfven ett för den rörelse, som skall i hamnen be-

drifvas, tillräckligt område i land blifvit för det gemensamma behovet afsöndrade.» (Se vidare: Bihang till Svensk Författningssamling, 1898, n:o 45).

Till stöd för detta beslut anfördes i statsutskottets utlåtande (1898 n:o 80, sid. 11—23) följande:

»De nu gällande allmänna *vilkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af ofvan omförmälda statsbidrag samt kontrollen derå, att fastställda planer varda vid arbetenas utförande följda*, återfinnas i Riksdagens skrivelser den 27 april 1881 (n:o 69), den 11 juni 1883 (n:o 67), den 7 maj 1889 (n:o 43) och den 30 april 1897 (n:o 52); och är innehållet i dessa stadganden sammanfördt i den vid detta utlåtande fogade bilaga.

Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att bibehålla dessa allmänna vilkor och bestämmelser, dock med följande tillägg till mom. 3 af bestämmelserna i Riksdagens skrivelse den 27 april 1881:

»För mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar, må anslag utan återbetalningsskyldighet af Kongl. Maj:t bestämmas till mer än två tredjedelar, dock högst till nio tiondedelar af den beräknade kostnaden, under vilkor att betryggande säkerhet för framtida underhållet af sådan hamnanläggning ställes och att, före lyftandet af någon del af statsanslaget ådagaläggas, att ej mindre sjelfva området för hamnen än äfven ett för den rörelse, som skall i hamnen bedrifvas, tillräckligt område i land blifvit för det gemensamma behovet afsöndrade.»

Med afseende härå meddelas i statsrådsprotokollet följande:

I en till Kongl. Maj:t stäld skrift af den 8 december 1896 hade ledamoten af Riksdagens Andra kammare, doktor A. V. Ljungman anført, att, då understöd från anslaget till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m. lemnades för hamnanläggningar och hamnförbättringar vid fiskelägen, enligt gällande vilkor för bidrags åtnjutande kräfdes, att fiskeläge, som undfinge sådant understöd, skulle sjelft tillskjuta minst en tredjedel af beräknade kostnaden, men att genom denna fordran ändamålet med det af Riksdagen anvisade anslaget i väsentlig mån förfelades, emedan de flesta fiskelägen, som behöfde hamnförbättringar, vore i den svaga ekonomiska ställning, att den angifna delen af kostnadsbeloppet antingen fullständigt öfverstege krafterna eller ock blefve alltför betungande och derigenom verkade hämmande på näringslivet.

Med stöd af dessa inom skilda delar af riket kända olägenheter hade doktor Ljungman hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen utverka sådan ändring i vilkoren för bidrag af anslaget i fråga, att af detsamma kunde, allt efter i hvarje särskildt fall sig företeende förhållanden, beviljas

bidrag till hamnförbättringar vid fiskelägen med från två tredjedelar intill nio tiondedelar af verkliga kostnaden.

Sedan denna framställning remitterats till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för afgifvande af utlåtande, hade styrelsen i sin ofvanberörda skrifvelse den 3 november 1897 meddelat, att styrelsen lemnat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands, Göteborgs och Bohus, Kristianstads, Malmöhus, Blekinge, Kalmar och Gotlands län tillfälle att afgifva yttranden öfver doktor Ljungmans framställning, samt öfver de inkomna yttrandena lemnat följande redogörelse:

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Hallands län* hade anfört, att tillskott af en tredjedel af anläggningskostnaden för fiskehamnar endast med svårighet kunde utgöras af dem, hvilka, såsom förhållandet i allmänhet vore med den fiskeriidkande befolkningen, blott genom strängt arbete kunde vinna nödortfigt uppehälle; att, enligt hvad erfarenheten visade, bidrag för ändamålet ej heller vore att påräkna från närliggande kommuner, emedan flertalet af dessas medlemmar med tillgång till de lättade jernvägskommunikationerna till kuststäderna icke ansåge sig vidare hafva nytta af mindre hamnar, från hvilka landtmannen förut kunnat skeppa produkterna af sin näring; att, ehuru utan tvifvel fordran på tillskott af en tredjedel af anläggningskostnaden vore en bidragande orsak dertill, att behovet af förbättrade och nya fiskehamnar icke blifvit å länets kuster så tillgodosedt, som förhållandena syntes kräfva, hvarför en ändring deruti vore önskvärd, det dock måste anmärkas, att de svårigheter, som mötte för åstadkommande af sådana hamnanläggningar, som här vore i fråga, icke härledde sig ensamt eller i första rummet från storleken af det tillskott, som utöfver statsbidraget måste anskaffas för företagets fullbordande, utan från den fordrade säkerheten för framtida underhållet af anläggningen; att, med det ringa intresse, landtkommunerna ansåge sig ega i tillkomsten af fiskehamnar, det låge i sakens natur, att de vore ovilliga att åtaga sig en ansvarighet, som afsåge en oberäknelig framtid och hvilken skulle genom en hamnstyrelses försumlighet kunna ådraga dem utgifter till högst afsevärda belopp, hvarför, och då det ej heller kunde antagas, att landstinget skulle i detta afseende visa större tillmötesgående än landtkommunerna, det kunde förutses, att, så länge föreskriften om fullgod säkerhets ställande för framtida underhållet bibehölles, anslaget icke komme, hvad Hallands län beträffade, att tagas i anspråk för sådana hamnanläggningar, som det vore afsedt att befrämja.

Af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Göteborgs och Bohus län* hade blifvit anfördt, att länets fiskelägen under tidernas lopp uppstått å sådana

platser i skärgården, som af naturen hade hamn, hvarför om hamnanläggningar genom uppförande af konstgjorda vågbrytare och dylikt i fråga om dessa fiskelägen i regeln icke blefve tal, hvaremot vid flera fiskelägen behof af större djup gjort sig gällande dels för undanrödjande af naturlig uppgrundning, dels emedan fiskarena börjat för storsjöfisket använda mera djupgående fartyg än förr, dels emedan sillfisket och sillsaltningen gäfve anledning till att det borde vara möjligt för stora sjögående ångare att intaga last mångenstädes, der det förut aldrig varit fråga om att lägga till land med så stora fartyg; att vid anslags lemnande till förbättringar af de mindre, för fiskarebefolkningen afsedda hamnarna anspråket på garanti för underhåll af den gjorda förbättringen borde bortfalla, hvarför det syntes Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara för länets fiskerinäring lyckligast, om det befundes mest lämpligt att vid förekommen väl grundad anledning stödja fisket genom beviljandet åt fiskeläge af anslag ur statsmedel till hamnförbättring utan annat vilkor, än att anslaget användes väl för det uppgifna ändamålet, såsom det skedde vid många andra anslag, då det gälde att främja ett ur nationel synpunkt godt ändamål; att, om emellertid understöd i sådan form icke skulle kunna genomföras, Kongl. Maj:ts befallningshafvande ville tillstyrka, att åtminstone sådan lättnad måtte beredas fiskeläge för anslags erhållande till hamnförbättring, som den af doktor Ljungman gjorda hemställan afsåge.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Kristianstads län*, som hemställt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måtte tillstyrka den föreliggande framställningen, hade anført, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade en rik erfarenhet af de svårigheter, som befolkningen vid fiskelägena måste öfvervinna, samt de för densamma betydande uppoffringar af penningar och arbete, som den måst ikläda sig, då det varit fråga om att i och för tilltänkt hamnbyggnad åstadkomma tredjedelen af beräknade kostnaden därför; att de kommuner, hvartill fiskelägena hörde, visserligen i allmänhet iklädt sig ansvaret såväl för bekostandet af denna tredjedel som ock för det framtida underhållet af hamnbyggnaden, men torde sådant i regel hafva skett först efter det fiskarebefolkningen anskaffat sådan undergaranti, att kommunerna ansett sig icke löpa någon risk genom de åtagna förbindelserna; att, på det icke den lättnad, som genom den föreslagna förändringen i vilkoren för anslagets åtnjutande vore afsedd att beredas befolkningen vid fiskelägena, måtte blifva illusorisk, icke heller vid anslagets beviljande borde uppställas för stränga föreskrifter rörande garanti för hamnbyggnadernas framtida underhåll, utan staten åtnöja sig med förbindelse af hamnintressenterna sjelfva beträffande framtida underhållet.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus och Blekinge län* hade yttrat sig i hufvudsak lika med Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Kristianstads län*.

Af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Kalmar län* hade anförts, att de af doktor Ljungman framhållna omständigheter väl ej egde sin fulla motsvarighet i förhållandena inom Kalmar län, hvarest fiske hufvudsakligen öfvades såsom binäring af den jordbrukande befolkningen, men kunde dock betraktas såsom tillämpligt å de mindre landthamnar, som för ortens näringslif i allmänhet mångenstädes voro behöfliga, särskildt å Öland; att der vore otvifvelaktigt och af erfarenheten bekräftadt, att det af doktor Ljungman angifna vilkoret i många fall utgjorde ett väsentligt hinder för afhjelpande af bristen å hamnar, men att erfarenheten, äfven hvad särskildt beträffade Öland, ådagalagdt, att i lika hög grad hinder för vinnande af delaktighet i omförmälda anslag mötte i svårigheten att åstadkomma nöjaktig säkerhet för hamnbyggnaders framtida underhåll.

Af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Gotlands län* hade slutligen uttalats, att behovet af förbättring i fiskehamnarna inom länet, särskildt för att göra dem ändamålsenliga för laxfisket, hvilket erfordrade däckade och mera djupgående farkoster än de vanligen brukade båtarna, vore ådagalagdt, men att försättandet af en del redan befintliga hamnar uti ändamålsenligt skick kräfde stora summor, hvarför det vore sannolikt, att, om minst en tredjedel af anläggningskostnaden skulle betalas af fiskarena sjelfva, någon förbättring af hamnarne icke på länge kunde åstadkommas; äfvensom att det till följd häraf vore önskligt, om statsbidrag till dessa arbeten kunde lemnas på sätt doktor Ljungman föreslagit, hvaremot Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge, att såsom vilkor derfor borde fordras full säkerhet för framtida underhåll af hamnbyggnad.

Af hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande i alla förenämnda län sålunda anført framginge, enligt hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vidare anført, att ett stort behof ansåges föreligga af förändring uti nu gällande vilkor i afseende å beviljande af statsunderstöd för anläggning af fiske- och andra mindre hamnar vid den öppna kusten såväl beträffande understödets storlek som ock i fråga om underhållet af dylika hamnanläggningar.

Derefter hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redogjort för förhållandena uti ifrågavarande hänseenden i Norge och Danmark och dervid anført:

»För att blifva i tillfälle att jemföra föreskrifterna rörande fiskehamnar i Sverige med grannländerna Norge och Danmark har väg- och vatten-

byggnadsstyrelsen förskaffat sig del af de bestämmelser, som uti detta hänseende derstädes gälla, och framgår häraf, att i *Norge* icke förefinnas bestämda föreskrifter, gällande för förhållandet emellan statsbidraget och enskilda eller kommunala tillskott vid hamnanläggningar, utan är detta förhållande vid hvarje särskildt fall beroende af Stortingets beslut; att i fråga om medlens åvägbringande sådant eger rum på två olika sätt i landets sydliga och i landets vestliga och nordliga delar, i det att å sträckan mellan svenska gränsen och till och med Stavangers amt hamnarna byggas hufvudsakligen för statsmedel med större eller mindre bidrag af privata eller kommuner, hvilka bidrag såsom regel utgjort tio procent af anläggningskostnaden, men i särskilda fall uppgått till tjugufem procent, under det att stundom bidragen inskränkt sig till en och en half till två procent, äfvensom att å landets vestliga och nordliga kuster genom lag af den 24 maj 1873 är inrättad en särskild, under statens förvaltning stående hamnfond, hvars medel uteslutande skola användas för hamnbyggnader inom de å kusten belägna fiskedistriktena, att denna fonds intäkter bestå af s. k. fisketionde, som erlägges genom olika afgifter, hvilka för perioden 1874 till den 30 juni 1896 inbragt tillsammans 7,254,428 kronor 7 öre; att hvarje särskildt hamnarbete förelägges Stortinget, som i regel bestämmer bidraget från statsverket till två tredjedelar och af hamnfonden till en tredjedel; att i afseende å hamnunderhållet denna fråga i *Norge* är olöst, men att för närvarande, och så länge större och sammanhängande arbeten utföras inom distrikten, hamnanläggningarna underhållas på statsverkets eller statsverkets och hamnfondens bekostnad på det sätt, att uppkommande skador afhjelpas genom statens distriktsingenjör af medel från allmänna underhållsmedel, hvilka årligen beviljas af Stortinget eller ock, derest skadorna äro omfattande, göras till föremål för särskildt anslag af stortinget.»

»I *Danmark* hafva särskilda föreskrifter meddelats af inrikesministeriet för beviljande af statsunderstöd vid anläggning af båthamnar, och hafva i allmänhet dessa föreskrifter varit gällande vid anvisande af statsbidrag af ifrågavarande art, hvilka föreskrifter hufvudsakligen innefatta bestämmelserom, att statsunderstöd beviljas såsom lån med en ringa årlig amortering och emot låg ränta eller vid särdeles bevekande omständigheter räntefritt antingen helt och hållet eller för ett visst antal år; att hamnanläggningen utföres under kontroll af offentlig myndighet; att hamninkomsterna skola i första rummet användas till lånets amortering, samt att hvad af inkomsterna kan återstå skall afsättas till betäckande af kostnaderna för hamnunderhållet; att i brist af antaglig säkerhet härför vederbörande amts- eller

sockenkommuner måste åtaga sig att, derest hamnens behöriga underhåll icke kan bekostas af hamnens egna medel, tillskjuta erforderligt belopp af kommunens kassa; att, om vederbörande kommunala förvaltningsmyndighet icke vill åtaga sig de bestämda villkoren, låneunderstödet ej beviljas, med mindre än att lånesökandena kunna på annat sätt ställa antaglig säkerhet såväl för lånets användning som för hamnens underhåll.»

Af dessa redogörelser för villkoren vid beviljande af understöd till hamnanläggningar syntes framgå, att i Norge bidrag af enskilda eller kommuner måste vara att påräkna, om ock stundom i mindre omfattning, såväl vid anläggningen som i fråga om underhållet, hvaremot i Danmark dylikt bidrag utgjorde ett oeftergiftigt vilkor för statsunderstöd.

Att den af doktor Ljungman väckta fråga vore af stor betydelse för fiskerinäringen och därför förtjent af allt afseende, syntes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen otvifvelaktigt; men då densamma nära sammanhängde med villkoren för fiskehamnars underhåll, ansåge styrelsen båda dessa frågor böra i ett samband behandlas.

På sätt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i alla ofvan omförmälda län, utom Gotlands, framhållit, mötte för delegarne uti fiskehamnar stor svårighet att anskaffa erforderlig säkerhet för hamnarnas underhåll. Men utan dylik underhållsskyldighet lärde erfarenheten, att staten i allmänhet icke kunde påräkna, att dylika anläggningar, som genom anslag befrämjades, skulle bibehållas i ett för anläggningens ändamål fullgodt skick, såvida staten icke dervid beredde sig på att sjelf ombesörja underhållet, der sådant bruste. I annat fall skulle statens uppoffringar för dessa byggnader ofta inom längre eller kortare tid visa sig ändamålslösa.

Statsbidrag anvisades till icke blott fiskehamnar, utan äfven till hamnar, afsedda för underrättande af annan näring än fiskerinäringen, och det kunde mången gång vara förenadt med vanskligheter att afgöra, huruvida anläggning vore att anse såsom fiskehamn eller ej. Såsom exempel härå hade styrelsen omnämnt, huruledes vid åtskilliga fiskelägen börjat utveckla sig badortsrörelse, hvilken sommartiden å ett och annat ställe kunde anses medföra den hufvudsakliga trafiken, samt huruledes vid andra lägen i mer eller mindre grad idkades fraktfart, varfsrörelse, båtbyggeri och äfven annan större industriell rörelse.

Statsunderstöd hade förut flerstädes så att säga på försök lemnats för hamnar med mer eller mindre svagt byggnadssätt, men derigenom vunnen erfarenhet hade föranlett användning af väsentligt starkare och således äfven dyrbarare byggnadssätt än förut; och det torde ännu vara oafgjordt, huruvida

man icke å vissa kuststräckor måste tänka sig dyrbarare konstruktioner än de nu brukliga för att nå målet, d. v. s. säker hamn.

Slutligen hade med fiskerinäringens utveckling följt sådan förändring af deri använd fartygsmateriel, att den kräde väsentligt större djup och utrymme än den äldre materielen, och härtill måste hänsyn tagas vid ombyggnad af förutvarande eller anläggning af nya hamnar äfven å platser, der fiske idkats med den svagare materielen.

Dessa anförda omständigheter tillsammans med de å senaste åren stegrade arbets- och materialpris gjorde hamnanläggningarne väsentligt dyrare, än då understöd för sådana arbeten först började meddelas, och dermed hade ock följt ökad svårighet för intressenter att anskaffa tillskott till byggnadskostnaden i samma proportion som förut eller till en tredjedel af beräknad kostnad.

En följd häraf torde äfven vara, att staten hädanefter icke kunde eller borde bekosta dyrbara hamnanläggningar så nära intill hvarandra, som kunnat ske, då man nöjt sig med jemförelsevis billiga anordningar, ntan måste inskränka sig till hamnarnas anordnande på något större afstånd från hvarandra, hvilket för fiskets tillgodoseende äfven torde vara fullt tillräckligt, blott de förlades, der de kunde ega bestånd och hvarest till hamnen hörande utrymme å land vore beredt för såväl bosättning som för skötsel af fiskeredskap och fiskeprodukter, och kunde hamnarne i sådant fall göras väsentligt starkare och rymligare, än om krafterna skulle splittras på flere småhamnar.

Häri genom ökades äfven fiskelägenas ekonomiska krafter, såväl genom ökade hamnpenningar som genom ökad fiskebefolkning.

Gifvet vore, att vid äfven en varsam tillämpning af denna åsigt icke kunde af enskilde påräknas fullt samma offervillighet som vid ett vidsträcktare tillmötesgående af de enskilda intressena; och såväl häraf som med hänsyn till angelägenheten af starkt, d. v. s. dyrbart byggnadssätt kunde, enligt styrelsens åsigt, stöd hemtas för ett proportionsvis högre bidrag af statsmedel än förut till anläggning af företrädesvis fiskehamnar.

Men härmed sammanhänge äfven, anför styrelsen vidare, den ej mindre viktiga frågan om fullbordade hamnarbetens framtida underhåll. Der hamnar anlades vid öppen kust och således bildades medelst vågbrytare eller hamnar, omslutande ett större eller mindre vattenområde utmed kusten, vore de utsatta dels för oberäkneliga påkänningar af våldsamt sjögång, dels för uppgrundning genom slam, som medfördes af de vid kusterna existerande, allt för litet kända hafsströmmarna, och vore därför underhållet

af sådana hamnar förenadt med en knappast beräknelig risk, hvilken dock kunde i väsentlig mån nedbringas genom skyndsamt och ändamålsenligt botande af uppkommande småskador samt genom åtgärder till förebyggande af börjande uppgrundningars fortgång.

Genom påpasslighet vid afhjelpande af uppkommande skador kunde nemligen dessa afvärjas eller deras botande åstadkommas för ringa kostnad. Och häraf förklarades nu den stora betydelse, som låge i underhållsskyldighetens bindande vid de närboende eller vid kommunen i dess mer eller mindre vidsträckta bemärkelse, emedan det egna intresset kraftigt manade dem till påpassligt arbete.

I allmänhet hade skyldigheten att underhålla hamnar reglerats genom intressenternas åtagande i de kontrakt, som upprättades beträffande statsbidraget till hamnbyggnaden. Vid och efter dennas fullbordande hade emellertid personalombyten inom tillhörande fiskeläge alltid egt rum, och för öfrigt kunde ett dylikt kontrakt med en icke fastighetsegande befolkning knappast vara bindande för en lång framtid. Af denna anledning och då erfarenheten visat, att underhållet flerstädes lemnade mycket öfrigt att önska och att exempelvis underhållsskyldigheten icke kunnat trots kontraktsförbindelse derom uttagas, samt styrelsen förestält sig, ej mindre att de, som egde jord och fisken invid fiskelägena, kunde hemta direkt vinst eller värdeförhöjning å sin egendom genom lämplig hamnanläggning, än ock att hushållningssällskap och kommuner samt företrädesvis landsting borde vara intresserade af hvad som erfordrades för fiskerinäringens utveckling inom sin ort och därför kunde finnas benägna att ikläda sig förbindelser beträffande hamnars underhåll, hade styrelsen den 15 juni 1896 vid afgifvande af förslag till fördelning af 1896 och 1897 årens fonder hemställt om fästande vid två anslag af fordran på underhållsförbindelser af natur att varda för framtiden betryggande; och den 24 juli 1896 hade Kongl. Maj:t i enlighet dermed beslutit. Denna fordran föranledde då visserligen, att de båda anslagen ej kunde af intressenterna tillgodogöras, men under år 1897 hade genom vederbörande sockenkommuns beslut detta hinder undanröjts för ett af företagen, som nu vore snart färdigt.

I flera andra fall, som förekommit på senare tider före år 1896, funnes äfven sockenkommuners garanti för hamnars framtida underhåll.

Om emellertid staten kraftigare än hittills skulle understödja mindre och företrädesvis fiskehamnars anläggning, kunde och borde detta, enligt styrelsens åsigt, icke ske utan att, på sätt på senare åren egt rum, betryggande säkerhet förefunnes för underhållet; och derest, på sätt de flesta af

Kongl. Maj:ts ofvannämnde befallningshafvande anført, detta icke kunde vinnas genom vederbörande hushållningssällskap och landsting, torde knappast återstå annat val, än att detsamma, i hvad det rörde hamnarmar och djupets uppehållande, öfvertoges af staten, och att kostnaderna derfor bestriddes dels med statsmedel, dels ur en för hvarje län samlad fond, bildad antingen genom dels hamnafgifter, uttagna från dem, som begagnade hamnen, dels afsättning till densamma af exempelvis någon andel af de afgifter, hvilka nu utginge till samma läns hushållningssällskap och landsting, eller genom annan på indirekt väg uttagen skatt.

Ett ytterligare oefftergiftigt vilkor för höjdt statsbidrag vid hamnanläggning torde dock, anför styrelsen slutligen, böra föreskrivas, nemligen att hamnen med tillräckligt jordområde för förvarande och torkning af fiskeredskap samt för lastning, lossning och magasinering af gods skulle anses såsom inrättning för allmänt behof, och fråga om ersättning till vederbörande egare för egendoms afstående vara i behörig ordning afgjord, innan statsbidraget utbetalades. I annat fall skulle hamnen icke blott öka jordens värde för grundegaren, utan i sjelfva verket blifva hans enskilda egendom, möjligen till skada för fiskeribefolkningen.

På grund af hvad styrelsen sålunda anført hade styrelsen hemställt, det Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen den ändring uti de af Riksdagen enligt dess skrifvelse den 27 april 1881 (n:o 69) stadgade allmänna vilkor för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag, att i mom. 3 af samma vilkor infördes det tillägg, att anslag utan återbetalningsskyldighet kunde i fråga om mindre och företrädesvis fiskehamnar af Kongl. Maj:t bestämmas till nio tiondedelar af beräknade kostnaden, dock med vilkor, att betryggande säkerhet för framtida underhållet af sådan hamnanläggning ställdes, samt att hamnen med tillräckligt jordområde afsattes för allmänt behof.

Efter att hafva meddelat bestämmelserna i mom. 3. af Riksdagens förberörda skrifvelse den 27 april 1881, har departementschefen för egen del yttrat:

»Att en ändring af dessa bestämmelser erfordras beträffande mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar, synes mig framgå af den förebragta utredningen. Vid anläggandet af fiskehamnarne i det sydliga Norge, hvilka hamnar torde lemna många jämförelsepunkter med en stor del af de svenska fiskehamnarne, har man såsom regel icke fordrat större tillskott af privata eller kommuner än en tiondedel af anläggningskostnaden. Någon gång har man fordrat en fjerdedel af kostnaden, men i stället har man understundom nöjt sig med allenast en och en half till två procent af kostnaden. I

jämförelse härmed synes det mig vara en alltför sträng bestämmelse, att i Sverige från privat håll i hvarje fall måste tillskjutas minst en tredjedel af anläggningskostnaden. Utredningen visar, att månget företag af obestridlig nytta till följd af denna bestämmelse icke kunnat komma till utförande. Men för många af de små samhällen, om hvilka här närmast är fråga, är det en lifsfråga att få en hamnbyggnad eller en hamnförbättring till stånd. Om man då ordnar saken så, att man såsom *minimum* för det enskilda bidraget fordrar hvad som i det sydliga Norge är *regel*, eller en tiondedel, torde man icke hafva gått längre, än det verkliga behovet kräfver.

Svårare synes mig frågan om krafvet på betryggande säkerhet för det framtida underhållet af ifrågakommande hamnanläggning. Enligt mom. 12 af 1881 års bestämmelser skola med statsmedel understödda dylika arbeten af den eller dem, som bekommit understödet, underhållas, intill dess underhållsskyldigheten kan varda andra i laga ordning ålagd eller vederbörande från underhållsskyldigheten befriats. Flertalet af Eders Kongl. Maj:ts i ärendet hörda befallningshafvande hafva påvisat, att fordran på betryggande säkerhet för fullgörandet af denna underhållsskyldighet verkar såsom ett afgörande hinder mot företag, som eljest skolat kunna utföras, och äfven väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har framhållit, att anläggningar af denna orsak dels fördröjts och dels måst helt och hållet inställas. Å andra sidan måste jag gifva styrelsen rätt deruti, att man redan vid lemmandet af statsunderstöd för en hamnanläggning af ifrågavarande beskaffenhet måste hafva tillräcklig trygghet för, att uppkommande försämring af hamnen genom skada af sjögång eller igenslamning i rätt tid behörigen afhjelpes. Otvifvelaktigt vore det af stor nytta, om man kunde, der andra medel tryta, besörja detta underhåll med statsmedel eller från en sådan inom hvarje län genom hamnafgifter eller annorledes bildad fond, som af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen antydts; men jag anser mig åtminstone icke för närvarande kunna väcka förslag om några åtgärder i denna rigtning. Vid sådant förhållande återstår intet annat än att fordra den garanti, som af styrelsen föreslagits; och synes det då ock vara af skälig försigtighet påkalladt att äfven såsom vilkor för beviljad anslags lyftande föreskrifva, att intressenterna skola ådagalägga, att sjelfva området för hamnen äfvensom ett för den rörelse, som skall i hamnen bedrivas, tillräckligt område å land blifvit, till undvikande af de af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen antydda olägenheter, för det gemensamma behovet afskilda.»

Hvad i detta ärende blifvit upplyst synes utskottet ådagalägga önskvärdheten af att staten kraftigare än hittills understödjer anläggning och

ombyggnad af mindre hamnar och företrädesvis fiskehamnar. Särskildt med anledning af den under senare tid väsentligt ökade kostnaden för anordnande af sådana hamnar på ett sätt, som fullt motsvarar behovet, torde det statsbidrag till två tredjedelar af kostnaden, som enligt nuvarande bestämmelser kan af fonden beviljas, i många fall vara otillräckligt för att möjliggöra utförandet af dylika företag, äfven der desamma otvifvelaktigt skulle blifva till stor nytta för orten. På grund häraf tvekar utskottet icke att förorda sådan ändring i gällande stadganden, att statsbidrag för omförmälda ändamål skulle kunna utgå med nio tiondedelar af den beräknade kostnaden. Ett oeftergifligt vilkor för medgifvande af sådan höjning i statsanslagen anser utskottet dock vara, att frågan om framtida underhållet af de hamnar, för hvilka statsunderstöd sålunda åtnjutits, varder på ett tillfredsställande sätt ordnad.

Enligt nu gällande bestämmelser skola de med allmänna medel understödda arbeten af förevarande slag underhållas af den eller dem, som bekommit understödet, intill dess sådan underhållsskyldighet kan vara andra i laga ordning ålagd eller vederbörande från underhållsskyldigheten befriats. Enligt hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upplyst, hafva emellertid de underhållsförbindelser, som vederbörande intressenter med anledning häraf afgifvit, i många fall visat sig icke innefatta betryggande säkerhet för anläggningens framtida vidmagthållande, och derjemte har af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i flera län med styrka framhållits, hurusom stora och ofta öofvervinneliga svårigheter mötte för anskaffande af den nu fordrade garantien i berörda hänseende. En mera tillfredsställande anordning till beredande af säkerhet för hamnarbetens underhåll synes därför af behovet påkallad; men ehuru såväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som vederbörande departementschef uttalat sig för åtgärder i denna riktning, har dock ej något genomfördt förslag härom blifvit för Riksdagen framlagdt. Kongl. Maj:ts proposition inskränker sig nemligen, i hvad den afser förevarande fråga, till uppställande af det vilkor för det förhöjda statsbidragets utgående, att betryggande säkerhet lemnas för det framtida underhållet, men angifver deremot icke närmare denna säkerhets beskaffenhet och anvisar ej heller någon utväg, på hvilken densamma skulle kunna med mindre svårighet, än nu visat sig vara fallet, af vederbörande åstadkommas. Det synes emellertid utskottet, att ett försök till lösningen af denna viktiga fråga borde göras, och tillåter sig utskottet att i sådant syfte nu framställa förslag.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har påpekat den stora betydelse,

som ligger deruti, att beträffande de anläggningar, som nu äro i fråga, underhållsskyldigheten är bunden vid de närboende eller kommunen i dess mer eller mindre vidsträckta bemärkelse. Vid hamnanläggningar uppkommande skador kunna nemligen ofta för en jämförelsevis ringa kostnad afvärjas eller botas, för så vidt åtgärder för ändamålet i god tid vidtagas; och den uppmärksamhet samt det påpassliga arbete, som sålunda erfordras, kan icke förväntas, utan att enskilde eller kommuner i orterna äro af eget intresse dertill manade. Med afseende härå kan det ej synas lämpligt, att staten, på sätt ifrågasatt blifvit, skulle öfvertaga underhållet af omförmälda anläggningar. Deremot skulle det enligt utskottets mening vara synnerligen fördelaktigt, om ansvaret härför komme att hvila på vederbörande landsting. För detta ändamåls vinnande torde dock erfordras, att särskilda medel till bestridande af underhållskostnaderna ställas till landstingets förfogande. I sådant afseende har utskottet tänkt sig, att af statsanslaget, som, enligt hvad ofvan förordats, skulle kunna utgå med $\frac{9}{10}$ af den beräknade kostnaden för företaget, endast $\frac{7}{9}$ skulle få användas för arbetets utförande, hvaremot återstående $\frac{2}{9}$ af anslaget borde afsättas till en under vederbörande landstings förvaltning stäld hamnfond, till hvilken jemväl skulle ingå viss del af de afgifter, som komme att upptagas för hamnens begagnande. Fondens tillgångar skulle få användas för det behöriga underhållet af dessa hamnar; och då landstinget sålunda, der det åtog sig underhållsskyldigheten, väl i allmänhet icke komme att betungas med särskilda utgifter härför, torde man hafva skäl antaga, att landstinget icke skulle vägra att förbinda sig ansvara för underhållet af sådana hamnanläggningar, hvilkas åstadkommande befundes vara af verklig vigt och betydelse för orterna. Genom den pröfning, som landstingen sålunda komme att utöfva å inkommande ansökningar om statsbidrag för hamnanläggningar, skulle man tillika vinna ökad säkerhet därför, att sådant bidrag endast komme att utgå till företag af otvifvelaktig nytta.

För intressenterna i företaget måste, enligt hvad i ärendet blifvit upplyst, deras fritagande från underhållsskyldigheten innebära en fördel af stor betydelse, och äfven deras utgifter för arbetet skulle efter det nu förordade förslaget i någon mån minskas. Statens bidrag till sjelfva utförandet af arbetet skulle nemligen, i stället för det nuvarande beloppet af högst $\frac{2}{3}$ utaf den beräknade kostnaden, kunna utgå med $\frac{7}{10}$ af samma kostnad. Återstående andel af kostnaden, som enligt redan gällande bestämmelser skulle genom kontant tillskott, materialier, arbete eller andra bidrag af intressenterna bestridas, torde icke blifva för dem alltför betungande.»

Redan vid afgörandet i Riksdagen gjordes invändningar mot statsutskottets förslag att lösa frågan om »betryggande säkerhet för framtida underhållet», under påpekande af att ändamålet med statsbidraget till »mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar», derigenom förfelades; och den korta tid, som förflutit, efter det Riksdagens beslut fattades, har redan tillräckligt bekräftat dessa invändningars rättighet. Der det är förenadt med verklig risk att »ansvara för framtida underhållet», har nemligen vederbörande landsting ej velat ikläda sig ansvaret, och der det *icke* är förenadt med någon risk att ikläda sig sådant ansvar, utgör bestämmelsen om vederbörande landstings onödiga förmynderskap ännu ett hinder emot statsanslagets anlitande för ändamålet.

Stadgandet i fråga innebär sålunda t. ex. alls ingen garanti vare sig för att de medel, som inlemnas från en viss hamn till vederbörande landsting, äfven blifva för blott denna hamn använda, eller för att det inseende och den magt, landstinget skulle erhålla öfver samma hamns hushållning, komme att utöfvas på det för hamnintresset bästa sättet. Det ställer dessutom så uppenbart som möjligt en yrkesklass under en annans förmynderskap, ty den fiskeidkande befolkningen har i regeln ytterst litet inflytande å landstingsmannavalen och får blott undantagsvis någon sin medlem vald till landstingsman.

Mången hamn tillhör dessutom kommun eller municipalsamhälle, som sjelf kan lemna »betryggande säkerhet för framtida underhållet» och under nödig kontroll från statens sida ombestyrta förvaltningen af sin hamnfond, hvadan all verklig grund för vederbörande landstings nödtvungna förmynderskap ju saknas.

Det kan slutligen knappast anses lämpligt att utan tvingande nödvändighet betunga landstingen med en omfattande ny förvaltningsgren, för hvars handhavande de helt visst äro föga skickade.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag härmed hemställa,

att Riksdagen, med afseende å de här ofvan omnämnda statsbidrag till mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar, måtte besluta den ändring i vilkoren för sådant bidrags åtnjutande, att anslag utan återbetalningskyldighet må af Kongl. Maj:t bestämmas till nio tiondedelar af den beräknade kostnaden, af hvilket statsanslag likväl endast sju niondedelar må kunna användas till arbetets utförande, hvaremot återstående två nionde-

delar af anslaget skola afsättas till en under betryggande förvaltning stäld hamnfond, till hvilken jemväl må, efter Kongl. Maj:ts bestämmande, inflyta viss andel af afgifter, upptagna för hamnens begagnande; skolande före utlenmandet af någon del af statsanslaget vara styrkt, *dels* att betryggande säkerhet finnes för framtida underhållet af hamnbyggnaden, för hvilket underhåll ofvan omförmälda fond må anlitas, *dels ock* att ej mindre sjelfva området för hamnen än äfven ett för den rörelse, som skall i hamnen bedrifvas, tillräckligt område i land blifvit för det gemensamma behovet af söndrade.

Stockholm den 28 januari 1899.

Axel Vilh. Ljungman.
